

Tid som förflutit

Transportsträckor kallas de delar av en bok där det egentligen inte händer något som driver berättelsen framåt eller som behövs för att fördjupa förståelsen för karaktärerna i boken. Ingen dialog, ingen miljöbeskrivning, ingen actionscen, ingen inre monolog. Ändå behövs de.

Förflyttning i tid

För mellan de aktiva scenerna, de rappa dialogerna och de ingående tankarna behöver personerna i boken förflytta sig. Förflytta sig i tiden, från kvällen före till morgonen efter:

”Hon gick och lade sig direkt efter grälet med sin mamma, men kunde först inte somna. Först framåt småtimmarna sjönk hon äntligen i sömn men vaknade sedan av att morgonsolen kittlade hennes näsa. Hon tittade upp och förstod att klockan måste vara över åtta. Nu blev det bråttom. Med grus i ögonen och stress i bröstkorgen gjorde hon sig i ordning och en kvart senare satt hon på tåget på väg till jobbet.”

Eller från arbetsveckan till helgen.

Från januari till april. Från höstterminen till påsklovet. Från oxveckorna till sommaresemestern. Från förra året till nu. Från barndom till ålderdom.

Byte av plats

Inte osällan innebär förflyttningen i tid också en förflyttning mellan platser. Från den egna sängen vid insomnandet till kontoret morgonen efter. Från frisörsalongen där man jobbar till caféet där man träffar sin moster på kvällen. Från Skövde, där man växte upp, till Uppsala dit man flyttar för att studera, och vidare till Alingsås där man bosätter sig. En händelsedriven berättelse flyttar sig alltid i tid och plats.

Det skulle bli fruktansvärt tråkigt att läsa – och att skriva! – om varje minut, varje vecka, varje år skulle återges i berättelsen. Likaså att berätta i detalj om hur huvudpersonen tar sig från hemmet till jobbet, från älskarens lägenhet till tågstationen, från sandlådan till ridskolan, från Malmö till Thailand.

Men på något sätt måste man berätta för läsaren av boken var i berättelsen man befinner sig. Gör berättelsen ett tidshopp eller huvudpersonen flyttar så måste läsaren förstå att det har hänt. Det finns medel att berätta det, utan att beskriva i detalj hur det gick till.



Ta exemplet med hon som gick till sängs, låg vaken, somnade, vaknade, skyndade till jobbet. Det finns lättare sätt att beskriva det än i exemplet. För läsaren räcker att läsa om grälet med mamman. Nästa stycke kan börja med:

”Trött efter en natt med dålig sömn sjönk hon ner på en ledig fönsterplats på tåget.”

Om det ska hända något på tåget. Annars:

”Trött och något försenad tryckte hon fram en kopp kaffe i automaten innan hon gick till sin plats och startade datorn.”

Om nästa scen som har betydelse för historien utspelar sig på kontorsarbetsplatsen.

Och så vidare.

Transportsträckor

Beskriv inte alla delar av de händelseförlopp som pågår under en viss tid mellan de betydelsebärande händelser i berättelsen. Ofta räcker det att göra som **Hjalmar Söderberg** – den pricksäkraste stilisten av alla – nämligen att starta nästa stycke med en mening som fastställer tidpunkten. Med de här begynnelsemeningarna tar han sig igenom hela det första året i del I i ”Den allvarsamma leken”:

”En halvklar och gråstilla dag i början av oktober.”

”Hösten skred fram med tidig skymning och regnblanka gator med ljusstänk från gaslyktor och upplysta fönster...”

”Det var massor av snö och bistert kallt redan i de första decemberdagarna det året.”

”Den 11 januari 1898 föll krigsrättens frikännande utslag i målet mot Esterhazy.”

”Det var några vackra, tidiga vårdagar i april det året.”

Del II i samma bok startar med meningen:

”Det gick år.” (nyöversättning. I original: ”Det gingo år.”)

Svårare än så behöver det inte vara. Läsaren behöver inte veta att bokens personer arbetat, sovit, varit förkylda, träffat sin familj, ätit middag med vänner, åkt på semester, gått ut med hunden och varit på bio ibland de senaste åren. Läsarna förstår det ändå.

